

Predictive Profiling & duiken: “wat afwijkt, verdient aandacht!”

#DutchBart Den Ouden Decision Making Situation Awareness Situational Awareness

Apr 17, 2020

Op 30 mei 1972 zo rond 22:00 uur landde er een Air France vlucht op Lod Airport, tegenwoordig Ben Gurion International Airport, nabij Tel Aviv (Israël). Onder de passagiers die het toestel verlieten bevonden zich 3 Japanse toeristen. Zij droegen ieder een vioolkoffer en zodra zij het luchthavengebouw binnen kwamen, opende zij hun koffertjes. Hieruit kwamen echter geen violen, maar machinegeweren. Zij begonnen willekeurig om zich heen te schieten en wierpen enkele handgranaten terwijl zij van magazijn wisselden. De beveiliging was compleet verrast. De eerste aanslagpleger stierf toen hij per ongeluk door een van zijn compagnons werd geraakt. De tweede stierf toen een handgranaat (vroegtijdig?) ontplofte. De derde werd neergeschoten door de beveiliging en levend gevangen genomen.

Hoe had dit kunnen gebeuren?

De verklaring hiervoor was de start van wat wij nu wereldwijd kennen als het zogenaamde Predictive Profiling. Tot 30 mei 1972 waren in de beeldvorming van de Israëliërs alle terroristen Arabisch. Dit betekende dat alle aandacht gevestigd was op mensen met een Arabisch uiterlijk. Omdat men dacht dat een terrorist er zo uitzag, lette men niet op (achteraf) duidelijk afwijkend gedrag van deze Japanse terroristen.

Waarom vertel ik dit verhaal nu in een column over duiken?

In het duiken is het ook de afwijking van de norm die de aandacht verdient. Je maakt een plan (hoe summier dan ook) voor jouw duik en je springt het water in. Misschien dat je het geluk hebt dat je een buddy hebt en dat je hiermee nog wat afgestemd hebt, maar vaak is die afstemming (te?) kort. Tijdens de duik gebeurt er voortdurend van alles en het merendeel hiervan is verwacht. Je hebt dit immers zo gepland en misschien ook wel gevisualiseerd voordat je het water in sprong. Af en toe gebeurt er iets dat afwijkt van jouw verwachting en daar moet je dan op reageren.

- Maar eerst moet het je waarnemen (dit is zintuigelijk, dus zien, horen, voelen of ruiken);
- Vervolgens moet je begrijpen wat de afwijking voor je betekent;
- En tot slot wat deze afwijking in de toekomst voor gevolgen zal hebben.

Dit is in het kort hoe **Situational Awareness** werkt. Guy Shockey heeft hier onlangs nog een goed stuk over geschreven voor InDepth: 'Situational Awareness and Decision Making in Diving'. Dit is een [linkje naar Guy's blog](#)

Maar hoe weet je nu dat iets afwijkt?

Het probleem met de eerste stap is dat wij zaken alleen waarnemen indien ze gevaarlijk, interessant, plezier/leuk of belangrijk zijn. Als de afwijking niet in één van die categorieën valt, dan nemen wij het waarschijnlijk niet waar. Hier komt het belang van het juist aanleren om de hoek kijken. Als je niet weet wat normaal is, dan zal de afwijking je mogelijk niet opvallen met alle gevolgen van dien. Of zoals Gareth Lock het zegt: “Hoe ziet normaal eruit?”

Niet alleen voor duikinstructeurs, maar ook voor duikers in het algemeen, geldt dat we moeten proberen dingen zorgvuldig te doen. Denk maar eens aan iets simpels als de buddycheck (of de S-drill voor technische duikers). Jouw instructeur vertelt je dat het belangrijk is om deze voor iedere duik te doen en vervolgens springt menig instructeur het water in zonder zelf een check gedaan te hebben. Hiermee geven we het verkeerde voorbeeld en scheppen wij een verkeerd beeld van hoe “normaal duikgedrag” eruit ziet en als wij het idee geven dat dit normaal is, dan hebben we een grote kans dat anderen dit ook zo gaan zien. “Doe wat ik zeg, niet wat ik doe” werkt niet, zoals menig eerlijk instructeur je zal vertellen.

Het gevolg is dan dat het vroeg of laat een keer fout gaat omdat men de verkeerde versie van “normaal” volgt. Achteraf wordt het dan makkelijk met het vingertje wijzen: “Als de duiker nou een buddycheck had gedaan, dan was het opgefallen dat de kraan niet openstond!” Maar, tot nu toe was deze duiker nog nooit het water in gesprongen zonder de kraan open te draaien en niemand deed een buddycheck, want dat was de norm. Hoe had de duiker nu kunnen weten dat wat hij of zij deed, eigenlijk een afwijking van de norm was? En dat hij of zij zichzelf op deze manier nu juist mogelijk in gevaar bracht?

In zijn boek “The Field Guide to Understanding ‘Human Error’“ geeft Sidney Dekker het voorbeeld van de persoon die zich in een tunnel bevindt. Deze persoon komt bij een splitsing en moet beslissen om links- of rechtsaf te gaan. Hij of zij kan echter niet zien waar iedere kant naartoe leidt. De ene kant leidt bijvoorbeeld tot een ongeluk, de andere kant niet. Als wij achteraf naar een ongeluk kijken, dan hebben wij het perspectief van iemand die van buitenaf kijkt naar de tunnel en alle aftakkingen kan zien. Ook hebben wij dan het voordeel dat wij weten dat een bepaalde keuze heeft geleid tot het ongeluk. Wat wij echter vergeten, is dat de persoon die de keuze moest maken op dat moment niet wist waartoe het zou leiden. En zoals Dekker schrijft: “If fit made sense for people to do what they did, then it may make sense for other as well.” We moeten dus proberen om ons in hun schoenen te plaatsen en om te leren waarom ze deden wat ze deden. Misschien kunnen we anderen (en onszelf) dan helpen om in een soortgelijke situatie in de toekomst de juiste beslissing te nemen.

Mentale modellen en hoe wij onder tijdsdruk beslissingen nemen

Wanneer wij een beslissing moeten maken, dan graven wij in ons geheugen en proberen we overeenkomsten te vinden met eerdere gebeurtenissen. Aan de hand van die eerdere gebeurtenis komen we tot een bepaalde handeling of beslissing. Dit heet **Recognition Primed Decision Making** en wordt door Gary Klein uitgelegd in zijn boek ‘Sources of Power: How People Make Decisions’.

Gary noemt daarin het voorbeeld van een bevelvoerder bij de brandweer die bij een brandend huis aankomt, maar voor het blussen slechts 1 tankautospuiter tot zijn beschikking heeft. Waar minder ervaren bevelvoerders langer nadenken, soms zo lang dat de brand niet meer met de beschikbare middelen te blussen is, gaan de ervaren mensen direct aan de slag. Zij matchen wat zij nu zien met een soortgelijke situatie uit het verleden en beginnen met het blussen. Terwijl dit gebeurt, controleren zij voortdurend of wat zij nu zien ook klopt met die soortgelijke situatie uit het verleden. Zo niet, dan sturen zij direct bij.

Ervaren duikers doen dit ook. Wij kennen een duikstek en de omstandigheden, zijn vertrouwd met onze uitrusting en hebben daardoor een geheugenbank om op terug te vallen bij veranderende omstandigheden.

Een beginnende duiker heeft dit nog niet. Daarom is het zo belangrijk dat we vanaf het begin af aan ervoor zorgen dat alles correct wordt aangeleerd en dat ook het belang wordt aangegeven *waarom* die manier belangrijk is (werkt).

Vervolgens gaat de duiker ervaring opdoen en tijdens deze duiken zal hij of zij geconfronteerd worden met afwijkingen. Hopelijk worden deze afwijkingen dan niet alleen maar waargenomen maar zorgt de gevolgde training ervoor dat de afwijkingen vallen in een “DIPI-categorie”. Deze zullen dan hopelijk opvallen en daarop zal actie worden ondernomen. Het resultaat van die actie wordt ook weer onthouden en bij een volgende keer dan zal daarop teruggevallen kunnen worden.

Samengevat is de boodschap eigenlijk:

1. Weet wat “normaal” is onder de omstandigheden;
2. Zie je een afwijking, doe er wat mee;
3. Evalueer of jouw aanpassing/reactie het gewenste resultaat oplevert. Zo niet, ga terug naar stap 1.

Hoe je nu zeker weet dat je niets mist, dat is wellicht iets voor een volgend blog. Maar laten we beginnen bij het begin: leer het op de juiste manier aan zodat jouw idee van “normaal” juist is. En wat is nu juist? Zoals iedere duiker weet, is het antwoord op die vraag afhankelijk van aan wie je het vraagt.

Bart den Ouden

Bart den Ouden is in 2001 duikpro geworden en is sindsdien onafgebroken in de duikbranche werkzaam geweest. In 2006 is hij eenEFR Instructor Trainer geworden, in 2007 TDI Instructor Trainer en in maart 2008 PADI Course Director. Hij is erkend praktijkbegeleider, is een Diver Medical Technician en hij heeft diploma's gehaald op het gebied van trainen en opleiden. Bart werkt ook als veiligheidsduiker voor tv- en filmopnames en heeft bijvoorbeeld gewerkt tijdens de opnames van "The Hitman's Bodyguard".

Bart is een Open en Closed Circuit Advanced Trimix Instructor Trainer met ongeveer 3.000 duiken en meer dan 20 jaar duikervaring.